

Externe verslaggeving en de moderne bedrijfseconomie

Prof. dr. M.N. (Martin) Hoogendoorn RA

Gepubliceerd op: 25-03-2019. © 2019, Erasmus Institute for Business Economics

Martin Hoogendoorn is hoogleraar Externe Verslaggeving aan de Erasmus Universiteit Rotterdam en Raad bij de Ondernemingskamer van het Gerechtshof te Amsterdam. Eerder was hij partner bij EY Accountants. Hij doceert bij de post-masters tot Registeraccountant en Registercontroller en heeft vele artikelen en enkele boeken gepubliceerd.

Externe verslaggeving vervult een belangrijke schakel in het bedrijfseconomisch functioneren van een entiteit. Het omvat de verslaggeving door de entiteit aan zijn stakeholders over de gang van zaken, de stand van zaken en de vooruitzichten, niet alleen in financiële termen (de jaarrekening, met kerngetallen als eigen vermogen, resultaten en kasstromen), maar ook in niet-financiële en kwalitatieve zin. Externe verslaggeving is enerzijds een rapportering over de uitkomst van het reilen en zeilen van een bepaalde achterliggende periode, maar staat anderzijds aan het begin van een cyclus waarin stakeholders reageren op basis van de verslaggeving: aandeelhouders, kredietverleners, werknemers, zakenpartners, en het maatschappelijk verkeer in brede zin.

Stakeholders en externe verslaggeving

Aandeelhouders verlenen op basis van de externe verslaggeving wel of geen décharge over het door de ondernemingsleiding gevoerde beleid, zij beslissen over de benoeming of ontslag van bestuurders en zij stellen de aanvaardbare beloning van de bestuurders vast. Ook kunnen zij hun aandelen verkopen, net zoals potentiële aandeelhouders op basis van de externe verslaggeving kunnen besluiten aandeelhouder te worden door aandelen te kopen. Daarmee heeft de verslaggeving invloed op de aandelenkoers, naast andere informatie over de onderneming of over de markt waarin de onderneming opereert.

Kredietverleners, zoals banken, gebruiken de externe verslaggeving om na te gaan of de entiteit voldoet aan de aan een verstrekte lening verbonden convenanten, zoals een minimale solvabiliteitsratio. Als niet aan deze convenanten is voldaan, kan de bank de lening opzeggen, de rente-opslag verhogen of meer zekerheden vragen. Ook voor nieuwe bankfinanciering is de externe verslaggeving een belangrijk ingrediënt. Obligatiehouders kijken naar de financiële positie van de entiteit, waaruit het risico kan worden afgeleid dat de entiteit mogelijk niet aan zijn verplichtingen kan voldoen. Dat kan invloed hebben op de koers van de obligatie. Ook leveranciers zullen hun beslissing om leverancierskrediet te verlenen mede laten afhangen van de financiële positie.

Werknemers, vertegenwoordigd door de ondernemingsraad en/of de vakbonden, gebruiken de externe verslaggeving vooral om in dialoog te gaan met het bestuur over arbeidsvoorwaarden en –omstandigheden. De financiële situatie van de werkgever heeft

invloed op de hardheid waarmee loon- en pensioenonderhandelingen worden gevoerd. Ook niet-financiële kengetallen zoals het ziekteverzuim en het werknemersverloop zijn belangrijke grondslagen voor de oordeelsvorming van werknemers.

Ook zakenpartners, zoals grote afnemers, leveranciers, joint venture partners en entiteiten in andere strategische samenwerkingsverbanden beoordelen de externe verslaggeving om vast te stellen of zij met de rapporterende entiteit zakelijke relaties willen voortzetten of, in het geval van potentiële zakenpartners, willen aangaan.

Het maatschappelijk verkeer in brede zin is voor iedere entiteit een belangrijke stakeholder. Van een moderne entiteit mag worden verwacht dat zij maatschappelijk verantwoord ondernemen hoog in het vaandel heeft staan. Daarbij past een daarop aansluitende verantwoording aan de maatschappij, waarin vraagstukken aan de orde komen als de omvang van de CO₂-emissies, het gebruik van plastic, het beleid inzake energiebesparing, het fiscaal beleid met aandacht voor belastingontwijking, de eisen die aan de keten worden gesteld, de investeringen in veiligheid, de bestrijding van corruptie, de aandacht voor mensenrechten, en de diversiteit in het personeel.

Externe verslaggeving en bedrijfseconomie

Het klavertje vier van de bedrijfseconomie bestaat uit accounting, finance, organisatie en marketing.

Externe verslaggeving is een onderdeel van accounting, en wordt meestal aangeduid als financial accounting. Maar het is ruimer, want het omvat de verantwoording in brede zin, ook over niet-financiële elementen. Externe verslaggeving komt voort uit de interne verslaggeving die de basis vormt voor interne beheersing en besluitvorming (management accounting en control).

Finance heeft belangrijke aanraakpunten met externe verslaggeving, vanuit zowel ondernemingsfinanciering als financiële markten. Uit de jaarrekening blijkt de financieringsstructuur en de keuze van die structuur zal mede worden bepaald door de mogelijke reacties van stakeholders: zo zal te weinig eigen vermogen gevolgen hebben voor de mogelijkheden om nieuwe kredieten aan te trekken. Ook vormt de externe verslaggeving de belangrijkste grondstof voor beslissingen die beleggers (zoals aandeelhouders en obligatiehouders) nemen. Zonder adequate externe verslaggeving kunnen financiële markten niet goed opereren.

De relatie van externe verslaggeving met organisatie en marketing is iets verder verwijderd. Uit de resultaten die uit de externe verslaggeving blijken kan de doelmatigheid van de interne organisatie worden afgeleid. Externe verslaggeving is voorts een rijke bron van informatie om op een meer geaggregeerd niveau de onderlinge concurrentie te evalueren (externe organisatie). Hoewel het externe verslag marketing niet als primair doel heeft, kan het wel in afgeleide zin bijdragen aan de reputatie van entiteiten, bijvoorbeeld op het gebied van maatschappelijk verantwoord ondernemen.

Externe verslaggeving en de moderne bedrijfseconomie

Naast het klavertje vier zijn in de moderne bedrijfseconomie ook datawetenschap en ethiek/leiderschap van belang.

Externe verslaggeving levert een rijke bron van openbaar beschikbare informatie op over ondernemingen. Op dit moment worden data die uit jaarverslagen kunnen worden afgeleid vaak opgenomen in databases, maar het gebruik van deze databases beperkt zich veelal tot relatief eenvoudige data-extractie. De uitdaging voor de datawetenschap is om te komen tot een veel rijkere analyse van de beschikbare verzameling 'big data', onder andere door het vinden van onderlinge verbanden. Een interessante vraag is bijvoorbeeld: hoe kan toekomstige discontinuïteit worden voorspeld? Data-analyse kan behulpzaam zijn bij het antwoord op die vraag door vast te stellen welke financiële (en niet-financiële) data in samenhang een goede voorspeller zijn van latere faillissementen.

Externe verslaggeving heeft ook een ethische component in samenhang met modern leiderschap. Traditioneel is de jaarrekening het belangrijkste onderdeel van de externe verslaggeving. De focus ligt dan vooral op het bereiken van een zo hoog mogelijke winst, of winst per aandeel. Dat leidt soms tot disfunctioneel gedrag doordat ondernemers door middel van 'earnings management' (jaarrekeningbeleid) een zo goed mogelijk beeld willen geven van de financiële prestaties en posities van ondernemingen. De oriëntatie is dan vaak op de kortere termijn. In de moderne bedrijfseconomie staat niet de kortetermijnwinst centraal, maar de lange termijn waardecreatie. Maximale winst maakt plaats voor een bevredigende winst. De entiteit richt zich niet alleen meer op de aandeelhouders (en de kredietverleners), maar op de brede groep van stakeholders.

Een mooi voorbeeld is het fiscale beleid. Traditioneel draagt het (op legale wijze) minimaliseren van de te betalen belasting bij aan een zo hoog mogelijke winst en een zo hoog mogelijk eigen vermogen, in het belang van de aandeelhouders. Maar het gebruik maken van belastingparadijzen en dubieuze fiscale constructies is in het nadeel van het brede maatschappelijke verkeer. Het rekening houden met de brede groep van stakeholders leidt tot een verschuiving van een zo laag mogelijke belasting, naar het betalen van een 'fair share', een eerlijk aandeel. De winst wordt dan lager, maar de lange termijn waarde wordt verhoogd.

De moderne bedrijfseconomie stelt ook eisen aan de moderne externe verslaggeving. De jaarrekening blijft van belang, omdat zonder financiële resultaten de continuïteit van de organisatie in gevaar kan komen, maar de eenzijdige focus op nettowinst wordt vervangen door een meer gebalanceerde evaluatie op basis van een combinatie van financiële en niet-financiële prestaties. De externe verslaggeving ontwikkelt zich tot geïntegreerde verslaggeving ('integrated reporting'), met een geïntegreerde verantwoording over financiën, productie, kennis, mensen, maatschappelijke relaties en de natuurlijke omgeving. De door stakeholders gewenste betrouwbaarheid bij alle gerapporteerde informatie betekent dat externe accountants niet alleen meer de jaarrekening controleren, maar ook de niet-financiële informatieverschaffing. Alleen een focus op lange termijn waardecreatie geeft de moderne onderneming zijn 'license to operate', zijn legitimiteit tot

bedrijfsuitoefening. De moderne externe verslaggeving is gericht op het rapporteren over de vorderingen bij die lange termijn waardecreatie.